

MAGYARORSZÁG Színház Zene.film Művészet

Művészegység a jubiláló Műcsarnokban

Hetvenöt év óta szolgálja a művészet ügyét Magyarországon a Képzőművészeti Társulat. Ha visszatérünk az évforduló, az egész magyar művészeti életnek megszületését láthatja háromnegyedszázados múltjában. A legkezdetelesebb viszonyok után kitűnő művészgárdát és igényes műbaráttársadalmat ebben az országban a Képzőművészeti Társulat nevelt, amely alig 33 év alatt vezette művészeti életünket a Nagyhid-utcai kétszobás „műcsarnok”-ból a Hősök-terének palotájáig. Sikereit tehetős műbarátok és tehetséges művészek harmónikus összefogására építette olyan korban, amely telve volt magabizó optimizmussal, nemzeti önértéssel. Fél századon át egyedül képviselte a magyar művészet érdekeit, a maga erejéből rendezte a külföldi magyar kiállításokat s a régebbi és újabb Műcsarnok birtokában legfőbb irányítójává lett a művészeti fejlődésnek és közvéleménynek.

Ez a szerep annál nagyobb felelősséget rótt rá, mert a Társulat sohasem tekintette magát csupán adminisztratív, képek, szobrokat lajstromozó kiállítási vállalkozásnak, hanem világnézeti szempontok, nagy nemzeti kulturális célok letéteményesének. Azt a nehézséget és adva lévő veszélyt, hogy az ilyen elvek valóra váltását a gyakorlat: a művészek szétagázó egyéni érdekei, vagy a kevésbé szerezéses kivitelezés diszkreditálhatja és a művészet szabadságával s az általános művészi érdekekkel szembe fordíthatja, a Társulat élen kitűnő vezérferfiak harították el. Mottó gyanánt lehet a Társulat története elé írni, hogy a *fiatalság* volt az, amelynek először a hóna alá nyúlt. *Munkácsy Mihály és Iszák Miklós* voltak a Társulat első pártfogottjai, mindketten ifjú kezdők a 60-as években. A másik vonás a *haladás* eszméje. A Társulat — amelyet maradisággal szoktak vádolni — soha semmiféle művész kifejezőmódot nem kanonizált és a fejlődés útját egyengette. „Körül kell tekintünk a világ műmozgalmi terén — mondotta *Ipolyi Arnold*, a Társulat nagynevű plüssök-elnöke —, hogy *el ne maradjunk* mögöttük.” Külföldi kiállításokat pedig azért kell rendeznünk, hogy „bemutassuk közönségünknek és művészeinknek a *haladást*, az *új irányokat*”. A magyarság volt mégis a Társulat működésének vezéreszméje. „*Nekünk nem csupán művészet, de magyar művészet kell*” — mondotta *Ipolyi*. „Nem az, amely a betyáros fellépésben, a bornyuszájú ingujában, a caárda és a csapszék tárgykörében keresi a magyart, hanem amely típusának erős felvétele, jellemének átérzése által beleéli magát nemzetünk szellemébe.”

Kétségtelen, hogy ezek az elvek ma is érvényesek és azoknak érvényt is kell szerezni, de az is bizonyos, hogy az régebben, amikor a magyar művészet stílusban homogén, anyagiakban aláépített volt, könnyebben sikerülhetett. Ma, amikor a stílusválság nemzedékeket, régi és új lelki alkotokat választ szét és állít szembe, amikor az érvényesülés eszményi szempontjaiba a megélhetés reális gondjai szólnak bele, nehéz feladat a Képzőművészeti Társulat számára a *75 év előtti platform* közös alapjára hozni a magyar képzőművészet összességét, amikor művészeink áldatlan széthúzása ezt szinte lehetetlenné teszi. Pedig ennek a kérdésnek megoldása a művészek számára is az egyetlen járható út, amelyen erkölcsi és anyagi érdekeiket és végeredményben a magyar művészet színvonalát és jövőjét a műbarátoknál és az illetékes fórumoknál egyetemesen biztosíthatják. Enélkül menthetetlenül a szétforgcsolódás és jelentőségük alértékelése lehet a sorsuk.

*

Hogy van megoldás az együttműködésre, azt megmutatta az eddigi három nemzeti képzőművészeti kiállítás, amely a kultuszminiszter intenciói szerint jött létre s hogy a Képzőművészeti Társulatot hasonló szándék vezeti, annak bizonyossága, hogy hetvenöt éves fennállását megünneplő jubileumi kiállítását a magyar képzőművészvilág összességének meghívásával és bekapcsolásával rendezte meg. Híttvallást tett arról, hogy munkásságában a magyar képzőművészek egészének közreműködésére számít, az újak regenerálósátalására épít, mint az öregek kipróbált kvalitásaira. Kifejezésre jut-

tatta, hogy nemzeti irányú célkitűzései nem állanak ellentétben az igazi haladással s hogy nem kíván szűkebb körű, rosszul értelmezett konzervativizmussal elzárkózni olyan irányú, komoly törekvések elől, amelyeket — amint azt az olasz művészet nemrég budapesti látogatásakor láttuk — nagy művésznemzetek közvéleménye szentesített. A zsűrikérdés lojális áthidalása és főleg a rendező személyének rendkívül szerencsés megválasztása modulus vivendit teremtett és így elmondhatjuk, hogy a magyar képzőművészet ősi grémiumának háromnegyedszázados jubileumát az egész magyar képzőművészet ünnepel. A siker oroszlánrésze — a művészek alkotó munkája mellett — ismét dr. Csánky Dénesnek, a Szépművészeti Múzeum főigazgatójának jutott ki, aki művészszemmel, rutinnal és izléssel végezte el a rendezés nagy és kényes munkáját.

Külön kegyeleti termet szenteltek a *hatvanas évek művészetének*, amelyben azoknak a mestereknek alkotásait állították ki, akik a Képzőművészeti Társulat megalakulásakor a magyar művészeti életben vezető szerepet játszottak. A késői romantika szélszemes világa, a biedermeier nyárspolgári békéje és a történelmi témákban jelentkező hazafias érzület fűzi össze ezeket a képeket, egy nem nagy igényű, de nekünk mégis drága és becses kor alkotásait, amelyek Barabás Miklós, Klimkovics Ferenc, Marasztói József, Orlay Petrich Soma, Borsos József, Telepy Károly, Weber József, Kelety Gusztáv, Molnár József, az ifjú Székely Bertalan és más derék mestereink műtermében születtek.

Milyen más hang fogad az *első művészek termében*. Itt nyoma sincs a szélszemesnek! Egy régi, talán már véget járó harc folyik itt formában, tartalomban, művészeti világnézetben. Vaskos tévedés volna egyoldalú pártállással dönteni el a stílusvilág problémáját akkor, amikor mindkét oldalon letagadhatatlanul nagy, európai színvonalú tehetségeink vannak. Tisztában kell lenni azzal, hogy két szemlélet határmezsgyéjén állunk, melyeknek képviselőit csak tehetségüknek és egyéniségüknek súlyával mérhetjük le és semmire sem csatlakozhatunk ahhoz a felelősségérzet nélküli, léha kritikai felfogáshoz, amely a konzervatívokat az öreg impotensak, a moderneket pedig az ifjú szélszemesek kategóriájába skatulyázza be. Hogy a *művészek életkora* különben sem döntő, arra éppen a jubileumi kiállításról számos példát hozhatunk fel. Végül is Karlovicsky és Csók, Balló és Iványi-Grünwald, Bosznay, Edvi Illés, Wellmann, Szilágyi, Glatz, Major és még sokan a *seniorok* csoportjában, a legkülönbözőbb felfogásokat képviselik. De ugyanígy a *derékhad* sorában: Márton és Aba Novák, Szüle és Szőnyi, Moldován és Bernáth, Kacz és Márfy, Kövesdy, Burghardt, Prohászka, Kacziány, Vidovszky, Györfly, Barkász, Romek, Merész, Czencz, Benkhart, Mihalovits, Teleki, Reuter és mások — nagyjából egy nemzedék tagjai. És a *fiatalok*: Kontuly, Molnár, Istokovics, Udvarý, Basilides, Domján, Winkler, Kovács, Gál, Mezei, Heintz, Burián, Emőd, Arkayné, Czene, Sárközy — a legszigorúbb természetfűsétől a legelvontabb irányzatokig művelik a pikturát. A szobrászathoz sincs másképp: a naturalista Vastagh Györgytől a stilizáló Madarassy Walterig és az építészeten a historizáló Lechner Jenőtől a „sachlich” fiatal Arkayig minden felfogás minden korosztályban megtalálható. *Leleki habitus* kérdése a stílus, amely a korok irányeszméire különbözőképpen reagál, de semmiképpen sem lehet létjogosultságát megtagadni. Egyet azonban meg kívánhatunk: hogy a *művészet kialakulóban levő új világnyelve* mielőbb kapja meg erőteljes, sajátosan magyar dialektusát.

Pipics Zoltán dr.

* A zeneművészeti főiskola igazgatósága május 6-án, szerdán este 8 órakor a főiskola nagytermében, a szegény ifjúság felségélyezésére hangversenyt rendez, melyen a főiskola legkiválóbb hallgatói szerepelnek. Jegyek 1 pengős és 50 filléres áron a főiskola igazgatóságánál válthatók.